IRODALOM.

Lux Gyula: Modern nyelvoktatás. Budapest, 1932. (K. 8-r., 174 l.)

Kétségtelen, hogy a magyar középfokú iskolák egyik nagy és égető problémája évtizedek óta az élő idegen nyelvek *eredményes* tanításának kérdése, s az is bizonyos, hogy könyvünk szerzője hivatott és képzett, lelkiismeretes és talán legszorgalmasabb művelője e tárgykörnek. E két körülmény szerencsés találkozása avatja e könyvet az utóbbi idők egyik legértékesebb s legnevezetesebb magyar didaktikai tanulmányává.

Szerzőnk ebből a tárgykörből való előző műveivel, *A nyelv* (Budapest, 1927.) című nagyobb nyelvlélektani tanulmányával, *A modern nyelvek tanulása és tanítása* (Miskolc, 1925.) című könyvével, *A német nyelvtanítás módszeréről* (Budapest, 1923.) szóló dolgozatával és számos más, ebbe a körbe vágó kisebb-nagyobb értekezésével, valamint a legújabban megjelent, szóban forgó szép kötetével is igazolta, hogy nemcsak mint hivatott pedagógiai író, hanem mint ennek a fontos gyakorlati ügynek ma talán legjelesebb magyar szakértője nyúlt hozzá újra e témához, hogy lehetőleg összefoglaló és rendszeres, részben elméleti, részben gyakorlati vademecumot adjon kezünkbe. Azoknak is, kik a magyar iskolában élő idegen nyelv tanításával foglalkoznak, s azoknak is, akik esetleg e tárgy iránt tisztán elméletileg érdeklődnek.

Lux Gyula könyvének tartalmi főérdemén kívül, amennyiben igen áttekinthető alakban egy nagy művelődési problémának keresztmetszetét adta, jelessége még az a világos szerkezet és előadás is, mely gondolatmenetének, anyagának kitűnő tagolásában és fejtegetéseinek még laikusokra nézve is teljes megérthetőségében nyilatkozik. Ez a hasznos könyvet egyúttal élvezetes olvasmánnyá is teszi.

Szerzőnk az idevágó gazdag külföldi szakirodalom figyelemmel kísérésével is tanúságot tesz arról, hogy ő, ki több mint egy évtized óta foglalkozik ezekkel a kérdésekkel, nem gondolt arra *sem* 1923-ban, első ilytárgyú könyve kiadásakor, hogy azzal a maga részéről az utolsó szót kimondta, *sem* azóta, újabb nyelvlélektani és módszertani tanulmányai során. Könyve egészen biztos kilátást jelent arra, hogy állandóan benne élve elméletileg is, gyakorlatilag is ebben a gondolatkörben, bizonyára becses munkásságot fog kifejteni e téren a jövőben is.

Szerzőnk rövidségre és tömörségre való törekvése mellett is alapos és rendszeres munkát végez. A nyelvtanítás céljának fejtegetéséből indul ki és a fogalmak tisztázásával kezdi. Négyféle lehető nyelvtanítási célt tárgyalva, megkülönböztetései oly elfinomodók, hogy nem törődik avval, ha esetleg a valóság és a gyakorlat nem egészen fedi az elméletet. Nem bánja például, hogy az úgynevezett *realisztikus-materiális* nyelvtanítási cél, mely azt követeli, hogy „a tanuló ismerje meg az idegen nép irodalmát, irodalomtörténetét, szellemi és anyagi kultúráját", majdnem egybevág a *művelődésrajzi* céllal, vagy nagyon is közel áll hozzá, amennyiben szerzőnk fogalmazása szerint ez utóbbi cél „az idegen irodalom tanulmányozása révén ki akarja fejleszteni a tanuló ítélő-

képességét az idegen népiség megítélésénél és személyiséget nevelni az idegen kultúra megismerése révén". Úgy véljük, a realisztikus-materiális nyelvtanítási cél elérésével is csak azt a törekvést szolgáljuk végeredményben, mint a szerzőtől különösen körülírt és kiemelt úgynevezett művelődésrajzi cél követésével.

Szerzőnk ilynemű hajszálfinom disztinkciói, aminők később is előfordulnak, egyébként — ha itt-ott kritikai megjegyzésre adnak is alkalmat — mindenesetre gondolatébresztők, éppen mert a leghivatottabb szakemberek egyikének tollából erednek.

Lux Gyula ezután történeti áttekintést nyujt arról, hogy milyen kérdések foglalkoztatták a nyelvtanítókat a multban. Szól azokról a nyelvoktatási vezérelvekről, melyek a XIX. század nyolcvanas éveiben megindult reformmozgalom előtt voltak érvényben, azután a reformmozgalom vezérelveiről Igen részletesen ismerteti az egy darabig egyedül üdvözítőnek hirdetett direkt módszert s beható kritikáját adja. Következő fejezeteiben a munkaiskola, helyesebben a munkáltató iskola, majd a művelődésrajz elvei alapján álló modern nyelvoktatást ismerteti. Ezek a szakaszok különösen becses részei szerzőnk fejtegetéseinek, mert az ezekre a kérdésekre nézve általában fölmerült zavaros fogalmak tisztázására különösen szükség van még szakemberek körében is.

Szerzőnk szerint leglényegesebb azonban a nyelvtanulás lélektani alapelveinek taglalása. Idevágó fejtegetései valóban elmélyedő szakszerűségről tesznek bizonyságot és hivatva vannak új és egészséges fordulatot adni a modern nyelvtanítás ügyének; egyben azonban bizonyságai annak is, hogy ezeket a gondolatokat a legnehezebb igazán világosan és közérthetően, mondjuk mindenkit érdeklő és lekötő módon fejtegetni, amiben éppen szerzőnk írói művészete mutatkozik.

A könyv további részei külön foglalkoznak a kezdők tanításának kérdésével, a grammofon szerepével a nyelvtanítás szolgálatában, majd egészen részletekre térve át, a szókészlet, a beszédkészség, a nyelvtan, a fordítási gyakorlatok, az olvasmány kiválasztása és tárgyalása és az írásbeli munkák kérdései kerülnek sorra, vagyis a rendszeresen fölépített modern nyelvtanítási módszer elméletének összes részletei. Hogy valóban hasznossá válhasson a mű, szerzőnk öt tanítási mintával fejezi be könyvét. Ezek közül három — kezdő, haladó és felső fokon — a német nyelvre, egy-egy pedig a kezdőfokon a francia és angol nyelvre vonatkozik. A függelék a tárgyról szóló gazdag külföldi szakirodalom lajstromán kívül jól használható, gondos név- és tárgymutatót tartalmaz.

Mindent összefoglalva, minthogy minden kérdést, mely az idegen nyelvek tanítási módszerére vonatkozó irodalomban félszázad óta fölmerült, nemcsak érint, hanem meg is világít s minthogy a jövőbeli modern nyelvtanításnak egészen határozott irányt jelöl, Lux könyvét didaktikai irodalmunk valódi nyereségének tartjuk.

Egészen mellékesen, inkább a levonható pium desiderium kedvéért megemlítjük, hogy a szövegbe zárójelek között beszőtt idézet-források kissé zava-

rólag hatottak reánk. Biztosabb és helyesebb mód a lap alján levő jegyzetekbe foglalni ez utalásokat. A tudós ember s a módszeres olvasó és gondolkodó hozzá van szokva ezekhez és jobban szereti, ha nem szakítják meg mindüntalan a figyelemmel követett gondolatmenetet.

A könyvet Koszó Jánosnak kissé szubjektív hangú előszava vezeti be, melynek értékelő mondatait azonban a szerzőnek e tárgy szolgálatában szerzett érdemeiről szívesen aláírjuk mindannyian, kik a modern nyelvtanítás sorsát az utóbbi évtizedekben figyelemmel kísértük és szívünkön viseljük.

Gyulai Ágost.

Dr. Varga Gábor: A földrajztanítás szimbolikus szemléltető eszközei és azok módszertani alkalmazása. Megjelent a pécsi m. kir. középiskolai tanárképzőintézeti Gróf Széchenyi István gyakorló reáliskola 1932/33. tanévi Értesítőjében, 3—15. l.

Benkő Gyula: Jegyzetek a földrajztanítás módszertanához. Megjelent a mezőtúri református gimnázium 1932/33. évi Értesítőjében, 13—57. l.

Anyagi nehézségekkel küszködő középiskoláink az elmult évben ismét kényteleneek voltak szokásos tanévvégi kiadványukat, az Értesítőt csökkenteni. Ennek következtében a régi jó világ terjedelemben és tartalomban értékes értekezései megfogytak. Nem jutott számukra hely. Érthető tehát, ha a kis számban megjelenteket annál nagyobb figyelemre méltatjuk, hiszen a magyar élniakarásnak mindmegannyi beszédes tanúja.

Az első helyen említett értekezés szerzője a földrajz módszertanának tágas térségén kis területet jelöl ki, de azt azután alaposan feldolgozza. Tárgya a térkép, glóbus, relief, modell, térképvázlat, grafikon és diagramm. Amit mond, azt olvasmányai, tapasztalata és pedagógiai elmélkedései alapján állítja és éppen ezért figyelemreméltó. Szem előtt tartja mindenütt a való helyzetet és így érthető, hogy a térképpel foglalkozik legtöbbet, míg a többi szemléltető eszköz közül egyik-másikkal már nyolc sorban végez. Az értekezés általában komoly dolgozat, s mikor a következőkben néhány részletét kifogásoljuk, korántsem akarjuk értékét csökkenteni. Nem tartjuk szerencsésnek a következő fogalmazást: „Atlaszunk, falitérképünk nem ábrázolhatja a növény- és állatvilágot, a gazdasági élet folyamatát, a vallási viszonyokat, a népi élet jelenségeit, nem ábrázolhatja, hol teremnek gabonaneműek, ipari növények stb.“ (8. l.) Így beállítva ez nyilvánvalóan tévedés, hiszen vannak külön úgynevezett biológiai térképek, falitérképek és atlaszok egyaránt, sőt az újabb magyar kiadványok, amelyek egyenesen iskolai használatra készültek, szintén tartalmaznak már ilyen lapokat és részeket. Metodikai szempontból, mivel nincsen lélektanilag kellőképen megokolva, nem helyeselhető a következő állítás: „Módszertani követelmény, hogy csak akkor használjuk őket (tudniillik a reliefeket), ha a valóságot nem tudjuk szemléltetni. Mert minden igazi ismeret alapja a szemlélet.“ (10. l.) Ezzel szemben éppen az a helyes eljárás, amely a közvetlen környezet, az úgynevezett szülőföld domborművű térképéből indul ki és már itt gyakorolja azokat az elvonásokat, amelyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy az idegen tájakat a